

Nana Gonjilashvili

Nestan Sulava

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

For Understanding of the Image of St. Mary Magdalene in Georgian Literature of 20th-21st Centuries

In order to understand the image of Saint Mary Magdalene the work provides discussion of the works of famous and less famous Georgian writers, in particular, personal letter of Gr. Robakidze, poems by Titsian Tabidze, Ana Kalandadze, Lekso Zardiashvili, Maka Gelashvili, Data Gulua. Their analysis revealed different, mutually excluding views: some of them perceived the image of St. Mary Magdalene traditionally, the others, according to the Catholic tradition regarded her as sinful, regretting woman. The most part of Georgian society regards St. Mary Magdalene as a sinful woman. But Georgian Orthodox Church and Georgian Christian culture always interpreted her image as a Christian saint, according to the New Testament.

Key words: Magdalene Image Georgian Literature.

ნანა გონჯილაშვილი

ნესტან სულავა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის გააზრებისათვის XX-XXI საუკუნეების ქართულ ლიტერატურაში

წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნების მიმართ მართლ-მადიდებლურმა და კათოლიკურმა ეკლესიებმა დიდი ხნის მანძილზე სხვადასხვაგვარი დამოკიდებულება გამოამჟღავნა, კერძოდ, მართლმადიდებლობა მას ყოველთვის მოციქულთა სწორ წმინდა

მენელსაცხებლე დედად აღიარებდა და აღიარებს; კათოლიკური სამყარო 591 წლიდან მოყოლებული 1969 წლამდე მას მრუმ, მონა-ნიე დედაკაცად მიიჩნევდა.

ევანგელური მონათხრობით, წმ. მარიამ მაგდალინელი უფალმა განკურნა შვიდი ეშმაკისგან (ლ. 8, 2; მრ. 16, 9), რის შემდეგაც იგი ყველგან თან ახლდა მაცხოვარს (მრ. 15, 40; ლ. 8, 3), ქრისტესთან ერთად გაიარა გოლგოთის გზა და ჯვარცმაც საკუთარი თვალით იხილა (მ. 27, 56 და სხვ.); ქრისტეს დაფლვასაც ესწრებოდა (მ. 27, 61 და სხვ.) და ჯვარცმიდან მესამე დღეს, ქრისტეს ბრწყინვალე აღდგომის დღეს მის აკლდამასთან ნელსაცხებლებითა და საკმევლით მივიდა (მ. 28, 1; მრ. 16, 1-8). მან პირველმა იხილა აღმდგარი მაცხოვარი, პირველმა ირწმუნა და პირველმა აუწყა ქრისტეს მოწაფეებს მაცხოვრის სასწაულებრივი აღდგომა (ი. 20, 11-18).

V საუკუნიდან წმ. მარიამ მაგდალინელის ცხოვრებას დაემატა ზოგიერთი ეპიზოდი მონანიე ცოდვილის, წმ. მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრებიდან, რის გამოც ამ ორი წმინდანის სახე ერთმანეთში აირია და წმ. მარიამ მაგდალინელის მეძავ ქალად წარმოდგენას გაუმყარა საფუძველი. ამგვარი ინტერპრეტაცია დასავლეთში აღორძინების ხანისა და მომდევნო პერიოდის ხელოვნებაში (ლიტერატურა, მხატვრობა) დამკვიდრდა.

დასავლური ლიტერატურისა და მხატვრობის გავლენით, რაც დასავლეთთან ბოლოდროინდელმა ინტენსიურმა ურთიერთობებმა განაპირობა, თანამედროვე ქართულ მწერლობაში, ქართულ ცნობიერებაში (XX-XXI სს.), ურთიერთგამომრიცხავი შეხედულებები გამოვლინდა: შემოქმედთა ნაწილმა იგი ტრადიციულად, მოციქულთა სწორად აღიქვა, ხოლო ნაწილმა კათოლიკური ტრადიცია გაიზიარა და მრუმ, მონანიე დედაკაცად მიიჩნია. ეს ფაქტი მით უფრო საკვირველია, რადგან საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია და ქართული ქრისტიანული კულტურა ამ საკითხში ოდითგანვე მიჰყვებოდა და მიჰყვება მართლმადიდებლური ეკლესიის წეს-კანონებსა და ტრადიციებს.

ჩვენი აზრით, ამგვარი გააზრება და მცდარი ინტერპრეტაციის გამეორება-დამკვიდრება ღირებულებათა გადაფასების ნიმუშია, რასაც ჩვენში პოსტმოდერნიზმის დამკვიდრებამაც შეუწყო ხელი. ჩვენს მოხსენებაში საუბარი გვაქვს სწორედ იმ საკითხთა შესახებ, თუ როგორი ინტერპრეტაციები შემოგვთავაზეს ქართველმა

მწერლებმა თავიანთ შემოქმედებაში წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის შესახებ.

საზოგადოდ, ქართულ ლიტერატურაში, ჩვენდა გასაკვირად, წმ. მარიამ მაგდალინელს ერთეული ნაწარმოებები ეძღვნება. შემ-ლებისდაგვარად, მოვიძიეთ და განვიხილეთ საზოგადოებისთვის ცნობილი და ნაკლებად ცნობილი მწერლების აღნიშნულ თემა-ტიკაზე შექმნილი ლექსები. ცალკე კვლევის საგანია, თუ რატომ არ იქცა წმ. მარიამ მაგდალინელის სახე ქართველ შემოქმედთა შთაგონების წყაროდ; სწორედ ამ გარემოების გამო ჩვენთვის ყუ-რადსადებია ყველა ის მხატვრული ნაწარმოები და გააზრება, რაც მოციქულთა სწორის პიროვნებას უკავშირდება.

1. ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციებში წმ. მარიამ მაგდა-ლინელი იმთავითვე წმინდანის სახისმეტყველებით შემოდის და მისაბამად ისახება. გრიგოლ რობაქიძემ გრაფინია გიტა (ბრიგიტა) შტრახვიტცი მისთვის ჟენევიდან მიწერილ პირად წერილში ახალგაზრდა ქალი წმ. მარიამ მაგდალინელს შეადარა და წმინდა-ნის თვისებებით წარმოაჩინა. დავიმოწმებთ ამონარიდს ამ საკმა-ოდ ვრცელი წერილიდან: „მე შენს ქალურ არსებას „ქალწულებრივი“ განსაკუთრებული მნიშვნელობით ვუწოდებ. რომლით? გერმანუ-ლი ენა „der“ See ზღვა – მდებდრობითი სქესის, „დერ“ შეე ტბა – მამრობითი სქესის. გენიალურია. ქალი ნამდვილად უსაზღვროა, როგორც ზღვა და კაცი ნამდვილად შემოსაზღვრულია, როგორც ტბა. არსებობს კიდევ შემზარავი ქალური „რადაც“. თუ ის ერთხელ ქალში გამომჟღავნდა, იგი პიროვნებიდან უპიროვნო არსებად გადაიქცევა: ბრმა, ქოტურ, ალოგიკურ, უხემ. აქ შენ ბედნიერი გამონაკლისი ხარ. შენი ის „რადაც“ ქალური შენს პიროვნებას აქცევს უფრო ზეპიროვნებად და არა უპიროვნო არსებად. „ბრმის“ ნაცვლად ხდები „ნათელი“. აქედანაა შენი შეუდარებელი ნა-თელმხილველობის უნარი. თუ ყველაფერს ამას თავს მოვუყრით, მე ვიტყვოდი: შენი ქალური არსება შეედრება მაგდალინელს: ის წმინდაა, „ქალწულებრივი“ (რობაქიძე 2012: 686). ეს ამონარიდი მოწმობს, რომ გრიგოლ რობაქიძის თვალთახედვით წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახე არაა აღრეული სახარებისეულ მრუმ დედაკაცთან, იგი ის მარიამია, რომელიც მაცხოვარს მუდმივად თან ახლდა ამქვეყნიურ ცხოვრებაში, დაესწრო ჯვარცმას, და-

საფლავებას, კვირას გამთენიისას, ჯერ კიდევ ბინდისას მივიდა საფლავთან და ცარიელი იხილა იგი, აღდგომის შემდეგ მას პირველს გამოეცხადა მაცხოვარი, ე. ი. ესაა წმ. მარიამ მაგდალინელი.

2. წმ. მარიამ მაგდალინელის სახე და მისი გადააზრების ცდა წარმოჩნდება ტიციან ტაბიძის ნოველაში „ყორანი“, რომელიც გვიამბობს დალილი მგზავრის მიერ უდაბნოს ქვიშაში ჩაფლული ცხოვრების წიგნის ფურცლებზე ამოკითხულ გოლგოთის მისტიკის ამბავს: „მოწყენით იდგა გოლგოთას ბედი. ცელქი ნიავი ამ მწუხრ ღამეს არ სისინებდა. ჯვართან დახრილი ცრემლებით რწყავდა ჯვარცმულის გვამს მაგდალინა და ჯვრიდან ჩამონაწვეთი სისხლი, მაგდალინას ცრემლებთან შეერთებული, ნიაღვარივით მიქშუოდა ძირს ჯურღმულებში, რომ მუნ დაემარხა კაცთა სიავე“ (ტაბიძე 2015: 66).

ტიციანის მხატვრული წარმოსახვა, ერთი მხრივ, სახარებისეულ თხრობას მიჰყვება (უფლის ჯვარცმისას წმ. მარიამ მაგდალინელის მორწმუნეთა შორის მყოფობაზე – „ხოლო დგეს ჯუარსა მას თანა იესოძისა დედაჲ მისი და დაჲ დედისა მისისაჲ, მარიამ კლეოპასი, და მარიამ მაგდალენელი“, იოან. 19, 25), მეორე მხრივ, ახლებურად გადაიაზრებს წმინდა მამათა სწავლებას ქრისტეს დაღვრილი სისხლის შესახებ (უფლის სისხლმა ადამის ცოდვათაგან გაწმინდა კაცობრიობა). მოხმობილი პასაჟის მიხედვით, იესოს სისხლი, წმ. მარიამ მაგდალინელის ცრემლებთან შერწყმული, ჯურღმულებში ჩაედინება.

ნოველაში ტიციანს შემოჰყავს ადამიანთა მოდგმის ავი ბედის მდევრის სიმბოლო – ყორანი და მისი ბოროტ სულად შერაცხვის ამბავს გვიყვება – ჯვარცმულ ღმერთთან ღამის წყვდიადში მზესავით მანათობელი თვალების ყორანი მიფრინდა, ლეშად მიიჩნია უფალი და კორტნა დაუწყო. ამაო იყო მაგდალინელის ვედრება. უფალმა ყორანი დაწყევლა, „...და მოსწყდა ჯვარცმულს ყორანი, მაგდალინას მიაფრთხილდა, მის თვალ-წარბთა სიწყვდიადე ყორანს გადაედო და შავი გულით ერთიან გაშავდა“ (ტაბიძე 2015: 66). მწერალი სწორედ ამ ამბავზე დაყრდნობით გვიხსნის სატრფოს შავი თვალებით დაბნედილი მგოსნების თქმულს – „ყორნის ფრთას მიაგავს შავი თვალეზიო“ (ტაბიძე, 2015: 66).

ყოველივე ზემოაღნიშნულის მიხედვით, ტიციანის წარმოსახვაში, ევანგელური მონათხრობის კვალობაზე, წმ. მარიამ მაგდა-

ლინელი უფლის ტანჯვის თანამდგომი, ქრისტეს დიდი რწმენისა და სიყვარულის დამტევია, მისი ჯვარცმისას დაღვრილ უმანკო სისხლს წმ. მარიამ მაგდალინელის ცრემლები უერთდება და ადამიანთა ცოდვების დასამარხად მზრუნველ ქალად წარმოგვიდგება. მწერლის მხატვრული ნააზრევი მხოლოდ ორიოდ მცირედი, უმნიშვნელო ნიუანსით განსხვავდება წმ. მარიამ მაგდალინელის შესახებ მართლმადიდებლურ ტრადიციაში დამკვიდრებული წარმოდგენებისგან.

3. ანა კალანდაძე, ჩვენდა სასიხარულოდ, იმ გამონაკლის ქართველ შემოქმედთა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელთა პოეზიაში წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის მხატვრული გადააზრება იქებნება. ლექსი, უპირველესა ყოვლისა, საინტერესოა თავად პოეტისა და პიროვნების გამორჩეულობისა და მნიშვნელობის თვალსაზრისით, იმავდროულად იმითაც, რომ წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნების შესახებ პოეტი ქალი მეტყველებს.

ყურადღებას იქცევს ანა კალანდაძის ლექსი „ვარსკვლავების შარავანდით...“, რომელსაც ეპიგრაფად მათე მახარებლის სიტყვები უძღვის და რომელიც 1946 წელსაა დაწერილი. ლექსში წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახემ წარმმართველი ადგილი დაიკავა იმ მენელსაცხებლე ქალთა შორის, რომელთაც მაცხოვრის საფლავი ცარიელი ნახეს. მართალია, აქ არაა მაცხოვრისა და წმ. მარიამ მაგდალინელის ადრეულ ურთიერთობაზე საუბარი, მაგრამ მთავარი ისაა, რომ იგი ნახსენებია კვირას გამთენიისას მაცხოვრის საფლავთან მისული მენელსაცხებლე დედების კონტექსტში. მეტიც, სწორედ ისაა უმთავრესი მათ შორის. ლექსში ისეა დახატული მაცხოვრის აღდგომის სურათი, თითქოს მკითხველი ხატს ან ფრესკას უყურებდეს; შუალამისას სულიწმიდამ სამყაროს მაცხოვრის აღდგომა ამცნო:

იქ დაკრძალეს წამებული ღმერთი ჩვენი,
ქარი ზეთისხილის რტოს რომ მიმოარწევს,
ქვა დაადეს (რალად უნდა მოძღვარს მცველი),
დიდი ლოდი, – ეშმაკიცა ვეღარ აწევს...
შუალამით სულიწმიდამ ხმა-ყო ციდან:
– ადექ, ყრმაო, მოგიწოდებ სულიწმიდა! –
ჩამოფრინდა ანგელოსი ფრთათა რხევით,
გადააგდო ლოდი იგი თეთრი ხელით...

და შეშინდნენ და შეძრწუნდნენ მცველნი, რადგან
 ქრისტე აღსდგა!
 შიშს მიეცნენ დაუცხრომელს,
 რა იხილეს იგი ცხოველ...
 მთაზე, სადაც ბზა არი და ფიჭვი ზოგან
 და წამების ჯვარი ცამდე ატანილი,
 „ერთშაბათსა... მირბიოდეს ორნი ზეცად“, –
 მიჰყვებოდა ქალი ერთი მაგდალენელს.
 რა იხილეს, გადაეგდოთ ლოდი ესე,
 მუხლმოყრილთა პირჯვრის წერით დაიკვნესეს
 და ღალადყვეს გაოგნებულთ დიდის ხმითა:
 – მაცხოვარი აღდგა ვითარ? –
 ქალთა ძლიერ გაიკვირვეს,
 როს იმ ლოდზე ჩამომჯდარმა ყრმამან ვინმე
 თქვა მოსილმან სპეტაკითა სამოსლითა:
 – ქრისტე აღდგა!
 შრიალებენ, ჩურჩული აქვთ ზეთისხილთა,
 აწი ვიღას დააძინებს ნანა მათი?
 ანგელოსი დაეთხოვა მიწის შვილთა,
 შორს გაფრინდა ვარსკვლავების შარავანდით.
 (კალანდაძე 2004: 136-137)

ეს ლექსი მოწმობს, რომ ანა კალანდაძეს წმ. მარიამ მაგდალინელის ტრადიციული სახე აქვს წარმოდგენილი.

ანა კალანდაძის უსათაურო ლექსის ეპიგრაფიდან – „მინაწერი ტიციანის სურათზე „მონანიე მარიამ მაგდალინელი“ – იმთავითვე ცხადი ხდება, თუ ვინაა მხატვრული სიტყვის ადრესატი. საინტერესო და ყურადსაღებია მენელსაცხებლე დედის ანა კალანდაძისეული შეხედულება-წარმოდგენა, რომელ თვალსაზრისს მიჰყვება იგი და რა კუთხითაა დანახულ-აღქმული. ლექსის ლირიკული გმირი წმ. მარიამ მაგდალინელია, თუმცა, ჩვენი აზრით, მას პოეტის ხმა უერთდება და, ამდენად, მოციქუ-თა სწორი ანა კალანდაძის მეორე პოეტურ „მეს“ წარმოადგენს. უნდა ითქვას, რომ აქ ერთობ ჭირს მათი ხმების გამორჩევა-განცალკეევა და სათქმელიც ერთხმიანადაა „ამუსიკებული“. ლექსი მთლიანად მარიამის უფლისადმი მიმართვას, მხსნელისადმი თხოვნა-ვედ-

რებას წარმოადგენს და, იმავდროულად, ლირიკული გმირის პიროვნული განცდების ჩვენებას ისახავს მიზნად.

„ნათელ სხივად“ განცდილ უფალს წმ. მარიამ მაგდალინელი თავისი ეტლის, ზოდიაქოს, სავანეში დამკვიდრებას შესთხოვს, რათა სულის სიმშვიდე მოიპოვოს და აგრერიგად მოძალებული, სულის შემბოჭავი წუხილისაგან გათავისუფლდეს. სულიერი ჰარმონიის მოპოვება-დამკვიდრების შემდგომ წმ. მარიამ მაგდალინელი იესოს მისკენ მიმავალი იდუმალების გზის ჩვენებას ევედრება:

სხივო ნათელო, დეჟ ჩემსა ეტლსა
და სულსა ჩემსა წუხილი შეხსენ...
იდუმალების გზა დიდებულნი
მომეცი ისევ, გამიხსენ შენკენ...
ო, სული ჩემი შენ გემებს ყველგან,
შენ გემებს ყველგან მუდამ, ნიადაგ...
შეატორტმანებს ცარიელ ნავებს
ნიავედაკრული ტიბერიადა...
სიქემის ზღაპრულ თოვლიან მთებზე,
თუ იორდანეს დიდებულ ნაპირთ,
თუ ეზდრელონის ლურჯ ხეობაში,
სუყველგან შენი ხმა მესმის, რაბი!
ნუ დამსჯი, ო, ნუ, ეჭვის აჩრდილი
ჩემს გულში ისევ სავანეს პოვებს:
ვით ამა ნამეტა ლიბანისათა,
ჩემს სულსაც თვისი სიმშვიდე მოეც...
სხივო ნათელო, დეჟ ჩემსა ეტლსა...
(კალანდაძე 1976: 84)

ლექსის პირველსავე ტაეპში ნახსენები „ეტლი“, სავარაუდოდ, იმის მანიშნებელია, რომ წმ. მარიამის სიმშვიდედაკარგულ, აფორიაქებულ სულში, ძველი რწმენა-წარმოდგენის, ჩვეულების მარცვალა შენახული, რომელიც ძველი ყოფისკენ მიბრუნების საწინდარია და ახლისკენ სწრაფვის შემაფერხებელ-დამბრკოლებელი. ამას მოწმობს ისიც, რომ წმ. მარიამ მაგდალინელი უფალს სთხოვს, ერთხელ უკვე ნაბოძები ხსნის გზის კვლავ ჩვენებას. როგორც აღნიშნული ტაეპებიდან ჩანს, მან, „ტროფობის

მთაზე“ შემდგარმა, მოპოვებული, „დიდებული“ სავალი დაკარგა. ლექსის მომდევნო ტაეპები ამავე აზრს აგრძელებს – წმ. მარიამ მაგდალინელის სული უფალს ყველგან დაემებს, ერთხელ უკვე მონასმენი მისი ხმა ყველგან ჩაესმის, ტიბერიადის (გალილიის) ზღვა იქნება ეს, სიქემის მთები, იორდანეს ნაპირები თუ ეზდრელონის ხეობა. „სულ ყველგან შენი ხმა მესმის, რაბი!“ – ამბობს წმ. მარიამი და ეს სიყვარულით აღსავსე და მშობლიურად ტკბილი მიმართვა გვახსენებს იოანეს სახარების ერთ ეპიზოდს, კერძოდ, როდესაც უფლის საფლავზე მისულმა მენელსაცხებლე დედამ იხილა უფალი – „ჰრქუა მას იესო: მარიამ! მიიხილა მან გარე და ჰრქუა ებრაელებრ: რაბზუნი, რომელსა ჰრქვან მოძლუარ, და მირბიოდა შემთხუევად მისა“ (იოან. 20, 16).

ლექსის შემდგომი ტაეპები გვამცნობს, რომ უფალთან მყოფი წმ. მარიამ მაგდალინელი მას „გაექცა“, მისი გზისგან განდრკა, ცოდვამ იმძლავრა და მისი სული შეიძრა, ნებელობა დასუსტდა, ურყევი რწმენა შეირყა. წმ. მარიამის სიტყვებიდან ირკვევა, რომ ყველაზე მეტად ის იესოს თვალებს „გაექცა“, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ მენელსაცხებლე დედას თავისი ცოდვილიანობის გამო უჭირს მოძღვრის ყოვლისმხედველ თვალებთან თვალის გასწორება – „მე გავექეცი შენს თვალებს უფრო...“.

და უდიდეს სიხარულს, უფალთან მყოფობის სიხარულს მისმა გულმა კარი აღარ გაუღო. შემდგომი ტაეპი მეტად საინტერესო და ერთობ უცნაურ აზრს წარმოაჩენს, კერძოდ, წმ. მარიამ მაგდალინელის თქმით, უფალთან თანაყოფნის სიხარული „მხოლოდ მიწაზე სუფევს...“. ამგვარი თვალთახედვა მხოლოდ ნაკლებმორწმუნე ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს, არათუ წმ. მარიამ მაგდალინელს, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ მიუხედავად დიდი სინანულისა, წმ. მარიამი კვლავაც არაა მყარი რწმენაში, რაც, თავის მხრივ, იმის მანიშნებელია, რომ ჯერ კიდევ არაა მზად მისი სული უფალთან კვლავ მისაახლებლად. საკუთარი შეცდომების შეგრძნება წმ. მარიამ მაგდალინელის არსებაში დიდ ტკივილს იწვევს და მის მხურვალე ვედრებაში მუდარა ისმის:

ნუ დამსჯი, ო, ნუ, ეჭვის აჩრდილი
ჩემს გულში ისევ სავანეს პოვებს.
(კალანდაძე 1976: 84)

სინანულით აღსავსე ამ სიტყვებში კვლავაც სულიერ მერყეობაზეა საუბარი, იმ შიშზე, „ეჭვის აჩრდილის“ დამკვიდრებას რომ ახლავს თან, ადამიანს გულსა და გონებას რომ აუმღვრევს და ჭეშმარიტი გზიდან გადააცდენს, მოყვასის ნდობასა და სიყვარულს დაავიწყებს. ამგვარი სულიერი მდგომარეობა, ყველასა და ყველაფრის მიმართ დაეჭვება მას თავად გასტანჯავს.

აღნიშნულ ტაეპებში სახარებისეული წმ. მარიამ მაგდალინელისთვის, და, საზოგადოდ, ქრისტიანისათვის, არასახასიათო, სხვა, ერთობ უჩვეულო აზრიც იკვეთება, კერძოდ, მარიამი უფლისაგან დასჯას ელის და მის არიდებას ითხოვს. ქრისტიანთა ღმერთი კი არავის სჯის, მას უყვარს ადამიანი თავისი სისუსტეებითა და ნაკლოვანებებით და სიცოცხლის ბოლო წუთებამდე მონანიე ცოდვილის გულის კართან მდგომი სიყვარულით მიუტყეებს. უფალი არ სჯის „ხატად და მსგავსად თვსა“ შექმნილს, ის მხოლოდ გამოცდას უწყობს მოკვდავთ საკუთარი სულიერი ძალების, შესაძლებლობების შესაფასებლად, სულის გასაკაჟებლად, ნებელობის გამოსაწრთობად და ყოველივე ეს სიყვარულით და ადამიანის სიყვარულისთვის, მისი კეთილდღეობისთვის ხდება. ამდენად, წმ. მარიამ მაგდალინელის ზემომოხმობილი სიტყვები ცოდვანაზიარევი სულისათვის სიყვარულის წილ უფლის რისხვისა და სასჯელის მოლოდინის შესახებ, რაც პიროვნების გაორებას იწვევს, არაქრისტიანულ შეხედულებას მიჰყვება.

ლექსის ბოლო ტაეპებში კვლავაც წმ. მარიამის ვედრება მოისმის და იგი უფლისაგან, ღიბანის ნაძვების დარად, სულის სიმშვიდის მოპოვებას, დარღვეული ჰარმონიის აღდგენას, რწმენის განმტკიცებას ელის. როგორც ლექსის განხილვიდან ჩანს, ანა კალანდაძის მიერ წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის გააზრება სცილდება კანონიკურს – ქრისტეს ერთგული მიმდევარი და მორწმუნე წმ. მარიამ მაგდალინელი კვლავ ცოდვილი ხდება. აქვე უნდა ითქვას, რომ მიუხედავად ცოდვილიანობისა, ანა კალანდაძე წმ. მარიამ მაგდალინელს მრუმე ქალთან არ აიგივებს; ლექსში აღნიშნულთან დაკავშირებით ერთი სიტყვაც, ერთი შეფარული თქმა ან ერთი აქცენტიც კი არაა. ამდენად, ანა კალანდაძის მხატვრულ ნააზრევში წმ. მარიამ მაგდალინელის სახე სახარების თხრობას ეყრდნობა მხოლოდ მისი ცოდვილიანობის აღნიშვნაში, მოციქულთა სწორის სულიერი ძვრები, მისი შეხედულებები

განსხვავდება ქრისტიანული სწავლებისაგან.

დავსვათ კითხვა: რა უნდა დასდებოდა საფუძვლად პოეტის ამგვარ ინტერპრეტაციას? დავუბრუნდეთ ანა კალანდაძის უსათაურო ლექსის ეპიგრაფს, რომელიც ამ ლექსის მეტაფორული გააზრების საფუძველს, გასაღებს გვაძლევს: „მინაწერი ტიციანის სურათზე „მონანიე მარიამ მაგდალინელი“. ეს ეპიგრაფი უთუოდ მიგვანიშნებს აღორძინების ხანის ერთ-ერთი უდიდესი მხატვრის, ტიციანის მიერ წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის აღქმას, რაც, შესაძლოა ანა კალანდაძისათვის შთაგონების წყარო გამხდარიყო, როდესაც ლექსში წმ. მარიამ მაგდალინელის მხატვრული სახე წამოსწია და ტიციანის ნახატის კვალობაზე წარმოაჩინა წმინდანის, მოციქულთა სწორად მიჩნეული ქალის, სრულყოფილი ხატ-სახე თავისი რთული სულიერი სამყაროთი, ზესთასოფლისაკენ ლტოლვის სურვილითა და ნდომით. ჩანს, ანა კალანდაძე მხატვრის ინტერპრეტაციამ დააფიქრა და თავისი დამოუკიდებელი ახსნა-განმარტების ძიების გზაზე დააყენა.

ჩვენი აზრით, წმ. მარიამ მაგდალინელის ამგვარ გააზრებას ტიციანის სურათზე წარმოსახული წმინდანის შინაგანი სამყაროს ჩვენებასთან ერთად, თვით ანა კალანდაძის პიროვნული გრძობა-განცდები, სულიერი წიაღსვლები განაპირობებენ და, ამდენად, მენელსაცხებლე დედის სახეში, ვითარცა ლირიკული სუბიექტის მონაცვლეში, უფრო მეტად ადამიანური ფაქტორი მძლავრობს, ჩვეული ყოფით დაღლილი, ყოველდღიური ცოდვებით დამძიმებული პოეტი ქალის ჩივილი, სინანული, ვედრება და სასოება ხმიანდება. სწორედ ამაზე უნდა მეტყველებდეს წმ. მარიამ მაგდალინელის უფლისაგან გაქცევის აღნიშვნა, ცოდვისკენ მიდრეკა, უფლის სასჯელის შიში, უფალთან თანაყოფნის სიხარულის მხოლოდ ამქვეყნიურად დასახვა. ამდენად, წმ. მარიამ მაგდალინელი ერთგვარი ნიღაბი-მეტაფორაა ანა კალანდაძის პოეტური „მეს“ შემნიღბავ-დამფარავი და, იმავდროულად, წარმომაჩენელ-დამამკვიდრებელი.

4. ძალზე საინტერესოა, როგორაა გააზრებული წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნება თანამედროვე ქართველი პოეტების ნააზრევში. ამთავითვე უნდა შევნიშნოთ, რომ აღნიშნულ თემატიკაზე შექმნილი ნაწარმოებები, კერძოდ, წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნებაზე ნათქვამი მხატვრული სიტყვა, ქართულ

მწერლობაში, და არა მხოლოდ XXI საუკუნისა, ძალზე ცოტაა, შეიძლება ითქვას, ერთეული. მათ რიცხვს განეკუთვნება დავით კიკვაძის ლექსი „მარიამ მაგდალინელს“. ლექსის პირველივე სიტყვა „ცდუნება“, რომელიც პოეტის, ლირიკული გმირის, შინაგან განწყობას მიემართება, ჩვენი აზრით, შემთხვევით არაა მოხმობილი და იგი წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის, ვითარცა მრუში ქალის, არასწორ წარმოდგენას უკავშირდება, ლექსის მომდევნო ტაეპებიც ამას ცხადყოფენ. პოეტისათვის „საშინელი“ დამე მომძლავრებული ცდუნებების შედეგად დგება, იმ ცდუნებებისა, რომლებიც სიკეთეს მახვილივით „კვეთენ“, აძაბუნებენ. ლირიკული გმირის ამგვარი სულიერი ტკივილის ფონზე მკითხველისათვის მოულოდნელობად აღიქმება წმ. მარიამ მაგდალინელის მიერ პოეტის „თოვლის სითეთრით“ შესუდრა, რასაც მისთვის სისპეტაკის და სიმშვიდის განცდა მოაქვს, ერთგვარ სალბუნად ედება მის აფორიაქებულ სულს:

ცდუნება კვეთავს სიკეთეს
და დამე დგას საშინელი,
მომახვევს თოვლის სითეთრეს
მარიამ მაგდალინელი.

(კიკვაძე <http://litklubi.ge/index.php?titleid=2318>)

ლირიკული გმირის მიერ წმ. მარიამ მაგდალინელის სახეხასთან „თოვლის სითეთრის“ დაკავშირება, ჩვენი აზრით, იესოს მიერ მარიამისთვის ცოდვების მიტევებასა და შემდგომში მისი პიროვნების სულიერ კათარზისს, უფლის ერთგულ მიმდევრად მყოფობასა და მოციქულთა სწორის პატივამდე ამაღლებას გულისხმობს. მართალია, დავით კიკვაძე მარიამის მრუშების ცოდვას არ ასახელებს, მაგრამ სიტყვა „ცდუნება“ და სტროფის შინაარსი, ვფიქრობთ, სწორედ ამაზე მიგვანიშნებს. აღნიშნულ ვარაუდს, ჩვენი აზრით, ცხადყოფს ლექსის მომდევნო სტროფიც:

მგელივით ვემბ საშოვარს
და დავძუნძულებ ტყე-ველად,
ვემუდარები მაცხოვარს
ცოდვათა მოსატევებლად.

(კიკვაძე <http://litklubi.ge/index.php?titleid=2318>)

ლირიკული სუბიექტის მიერ საკუთარი თავის „საშოვარზე“ ტყე-ველად გაჭრილი მგლის სახით წარმოდგენა ქუჩა-ქუჩა, შუკა-შუკა „საშოვარზე“ გასული მემავი ქალების რემინისცენციას იწვევს. მაცხოვრისადმი ცოდვათა მისატევებლად პოეტის აღვლენილი ლოცვა-ვედრება, ვვიქრობთ, ამგვარ „საშოვარზე“ გასვლას მიემართება.

ლექსის მომდევნო სტროფებში თვითმკვლელობამდე მისული ლირიკული სუბიექტის „გაკვეთილი“ სიკეთის განმრთელებისკენ სწრაფვა წარმოჩნდება, რაც უდიდესი ტკივილის, „სისხლისფერი შხეფების“ და „ჩაფერფვლის“ გზით მიიღწევა. ტანჯვაგავლილი პოეტი თავის ფიზიკურ და სულიერ მდგომარეობას „გამვალტყა-ვებულ ენძელად“ მოიაზრებს, რომელსაც პეპლები თავს ევლებიან. ამგვარ სახექმნადობაში ის აზრი იგულისხმება, რომ დამდაბლებული, გამრცვილი და ნატანჯი მაინც მშვენიერია, ამგვარ დამცრობაში სილამაზეა დანახული. სულიერი კათარზისის მაუწყებელია ლირიკული გმირის სიმადლისაკენ სწრაფვა, „მადლამადლა“ სვლა და სინას მთის მოლოცვა; შუაღამით მოულოდნელად მთვარის გამონათება კი ის ნათლის სხივია, რომელიც მის სიკეთეს, ზნეკეთილობის შემობრუნებას ამოწმებს.

ლექსის დასასრულს პოეტი იხსენებს წარსულის ამ მძიმე, თვითმკვლელობამდე მისვლის დღეს და აწმყოში იმედიანი გულით, დამშვიდებული სულით ყოფნას კვლავ წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატებას უმადლის:

ახლა ვიხსენებ იმ ერთ დღეს,
როცა ვიყავი თვითმკვლელი.
დღეს გულზე მისვამს იმედებს
მარიამ მაგდალინელი.

(კიკვაძე <http://litklubi.ge/index.php?titleid=2318>)

დ. კიკვაძისათვის წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის იმედთან მიმართება, სავარაუდოდ, იესოს მიერ ცოდვილი ქალისათვის მიტევებულ ცოდვებს უკავშირდება, რომელსაც მენელსაცხებლე დედის სულიერი ზეაღსვლა და თვალუწვდენელ სიმადლებთან ზიარება მოჰყვება.

ამდენად, დ. კიკვაძე ლექსში წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნებას, ჩვენი აზრით, ცოდვანაზიარევ, კონკრეტულად, სხე-

ულებრივი ცდუნების ცოდვით შეპყრობილ ქალად წარმოსახავს, რომელიც სინანულის გზით და უფლისაგან ცოდვათა მიტევებით, ახალი ცხოვრების წესით მზერას მარადისობას უსწორებს. მაგრამ ფაქტია, რომ პოეტს წმ. მარიამ მაგდალინელის სახე მცდარად, დასავლური ტრადიციის კვალობაზე აქვს გააზრებული და მას ცოდვილ, მრუშ დედაკაცად მიიჩნევს. ამიტომ ამ ლექსში გამოხატული თვალსაზრისი ღირებულებათა გადაფასების ნიმუშად გვესახება.

5. ლექსო ზარდიაშვილის ლექსი – „იოანე ღვთისმეტყველი და მარიამ მაგდალინელი გოლგოთაზე“ – მთლიანად შთაგონებული და წარმართულია ევანგელური სახისმეტყველებით, რეცეფციითა და ალუზიებით. როგორც სათაურშივეა მითითებული, მისი ძირითადი წყარო იოანე ღვთისმეტყველის სახარებაა. ლექსი ყურადღებას იპყრობს არამარტო შინაარსით, კომპოზიციის თვალსაზრისითაც, რამეთუ აქ ორი ლირიკული გმირის ხმა ისმის, რომელთაც ავტორის „მეც“ უერთდება. ლექსის პირველი სტროფი გოლგოთაზე მდგარი იოანე ღვთისმეტყველის გლოვა-წუხილიანი ღაღადისია, რომელშიც დიდი სიყვარულით აღვსილ ხსოვნასთან ერთად ნატვრაც, მაცხოვრის მონატრება მოისმის:

მახსოვს, ვტიროდი იმ ღამით შენ წინ
შენ წინ ტირილით ვამბობდი ლოცვას
ფეხებს რომ მბანდი ხელებით უწინ
სწორედ მაგ ხელთა ვნატრობდი კოცნას.
(“ზარდიაშვილი 2015: 35”)

გოლგოთაზე მდგარი იოანე ღვთისმეტყველის ეს ხსოვნა და ხილვა უკავშირდება სახარებისეულ ეპიზოდს, კერძოდ, დიდ ხუთშაბათს, საიდუმლო სერობაზე, იესოს მიერ თავისი მოწაფეების ფეხთბანვის აღსრულებას; იესომ „მოილო წყალი და შთაასხა საბანელსა მას და იწყო ბანად ფერჯთა მოწაფეთა თვსთა და წარიჯოცა არდაგითა მით, რომელი მოერტყა“ (ი. 13, 5). ჯვარცმული

---

* ეს ლექსის პირველი სტროფია, ბოლო სტროფი იმეორებს პირველს და მხოლოდ ერთ სიტყვას ცვლის, თუ პირველი სტროფის მესამე ტაეპში ზმნა-შემასმენელს პირველი ობიექტური პირი შეეწყობა: „მბანდი“, ბოლო სტროფის მესამე ტაეპში მეორე ობიექტური პირია შეწყობილი: „გბანდი“, რაც კონტექსტის განსხვავებულად აღქმის საფუძველს ქმნის.

მაცხოვრის შემყურე ლირიკულ გმირს უფლის ხელები ენატრება, რომლებმაც მოწაფეს ფეხები დაბანეს და რომელთაც მოწაფე უკვე ვეღარ შეეხება. იგი სინანულს მოუცავს, რამეთუ წვიმით დასველებულ უფლის თმებსაც ვერ შეამშრალებს:

ღამის წვეთებმა დაგბანეს თმები.
რა ვქნა?! პერანგი გახდილი მქონდა...
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

ვფიქრობთ, უკანასკნელი ტაეპი, რომელიც მაცხოვრის სიტყვებად უნდა აღვიქვათ, ერთგვარი გამოძახილია, მხოლოდ შებრუნებული პერსპექტივით, ენიგმურად, იმავე ფეხთბანვის ეპიზოდისა, როდესაც იესომ (ფეხთბანვის პროცესამდე) გაიხადა სამოსი და ტილო მოირტყა, რომლითაც თავის მოწაფეებს ფეხები გაუწმინდა: იესო „აღდგა სერობისა მისგან და დადგა სამოსელი თვისი და მოიღო არდაგი და მოირტყა იგი... და წარჴოცდა არდაგითა მით, რომელი მოერტყა“ (ი. 13, 4-5). ლექსის მიხედვით კი იოანე ღვთისმეტყველი გამოთქვამს სინანულს, რომ მან ვერ მოახერხა იესოსთვის „წარეხოცა“ ღამის წვეთებით დასველებული თმები.

ლექსის მესამე სტროფი, ვფიქრობთ, ავტორის სათქმელს გვამცნობს:

იყავი ტანჯვით განაწვალები
და განუტევე სული სამარეს.
„შენ გახელილი დაგრჩა თვალები“,
თვალეები, მკვდარი, უცქერს სამ მარის.
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

მოხმობილ სტროფში, ტანჯული უფლის სიკვდილის ხსენების შემდგომ, ავტორს გალაკტიონის ლექსის – „მას გახელილი დარჩა თვალეები“ – პერიფრაზით ამავე ლექსის განწყობა და ინტონაცია შემოაქვს მკითხველში. რაც შეეხება მეოთხე ტაეპს, რომელშიც „სამი მარი“ ახსენა. მასში ცხადად ჩანს სახარებისეული მონათხრობის (ნარატივის) პასაჟი, კერძოდ, შაბათის მიმწუხრს, კვირის პირველი დღის განთიადზე, უფლის საფლავზე მისული მენელსაცხებლე დედების შესახებ: „ხოლო მწუხრი შაბათსა, რომელი განთენდებოდა ერთშაბათად, მოვიდა მარიამ მაგდალენელი და სხუაჲ იგი

მარიამ ხილვად საფლავისა მის“ (მათ. 28, 1). მათე მახარებელი აქ ორ მარიამს ასახელებს, ლ. ზარდიაშვილი ლექსში მესამე მარიამსაც გულისხმობს. ამიტომ აუცილებელია იოანეს სახარების მუხლის გათვალისწინება, რომლის მონათხრობიდან ჯვარცმაზე მყოფი სამი მარიამის სახეზე იკვეთება. დავიმოწმოთ იოანეს სახარებიდან შემდეგი მუხლი: „ხოლო დგეს ჯუარსა მას თანა იესოდსსა დედად მისი და დად დედისა მისისაჲ, მარიამ კლეოპასი, და მარიამ მაგდალენელი“ (ი. 19, 25), რაც არაა გასაკვირი, თავად ლექსი ხომ ჯვარცმაზე მყოფთა განცდებს გადმოგვცემს.

ლექსის მომდევნო სტროფში უარყოფილია ქრისტეს სიკვდილი, რაც ეკალში „ამოსული“ ვარდის სიცოცხლისუნარიანობასაა შედარებული, ხოლო ვარდისა და ეკლის სიმბოლიკით ჭეშმარიტი რწმენა და ურწმუნობა უპირისპირდება ერთმანეთს, რის ანარეკლიც სასულიერო თუ საერო მწერლობის ძეგლებში ხშირად გვხვდება. დავიმოწმებთ სტროფს:

მკვდარიო?! განა კვდება ცხოვრება?!
განა დაჭკნება ეკალში ვარდი?
მთელი ცხოვრება მემახსოვრება
ის წამი, როცა მე შეგიყვარდი.
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

ცნობილია, რომ ეკლისა და ვარდის ბიბლიური სიმბოლიკა ქართული ლიტერატურის ძეგლებში ხშირად აისახება (შდრ. „წმ. ნინოსცხოვრება“, „აბოსწამება“, „ვეფხისტყაოსანი“, „სულიკო“ და ა.შ) და, საზოგადოდ, ბოროტებისა და სიკეთის ურთიერთმიმართებას წარმოაჩენს, კერძოდ, ბოროტებით, ცოდვით, შეჭირვებით გარემოცულ სიკეთეს, მშვენიერებას, სიყვარულს განასახოვნებს, ამ შემთხვევაში უკეთურებით „ვერშეფრობილი“ მარადიული სიცოცხლის სახეკმნადობასთან გვაქვს საქმე. ასევე, ეკლისა და ვარდის სიმბოლიკა რწმენისა და ურწმუნობის პარადიგმაცაა, რადგან ეკალი ხელს უშლის ვარდის მოპოვებას.

ამ სტროფის ლირიკული გმირი კი შეიძლება იყოს როგორც იოანე ღვთისმეტყველი, ასევე – მარიამ მაგდალენელი. ორივე მათგანი სახარებაში ქრისტესმიერი სიყვარულით გამოირჩევა. სტროფში იოანე მახარებელი ქრისტეს საყვარელ მოწაფედ იხსე-

ნიება, რის საფუძველიც თვით იოანე ღვთისმეტყველის სახარებაა, რომელშიც აღნიშნულია, რომ იგი მაცხოვრის საყვარელი მოწაფეა, რაც საიდუმლო სერობის ეპიზოდის ასახვისას არის აღწერილი იოანეს სახარებაში: „და იყო მოწაფეთა მისთაგანი მიყრდნობილ წიაღთა თანა იესოჲსთა, რომელი-იგი უყუარდა იესოს“ (ი. 13, 23); „მოიქცა პეტრე და იხილა მოწაფე იგი, რომელი უყუარდა იესოს, მისდევდა რაჲ, რომელი-იგი მიეყრდნა სერობასა მას მკერდსა მისსა და ჰრქუა მას: უფალო, ვინ არს, რომელი მიგცემს შენ?“ (ი. 21, 20) და „ესე არს მოწაფე იგი, რომელი წამებს ამათთვს და რომელმან დაწერა ესე. და უწყით, რამეთუ ჭეშმარიტ არს წამებაჲ მისი“ (ი. 21, 24). იოანეს სახარების ამ პასაჟის განმარტება მოცემულია წმ. იოანე ოქროპირის ეგზეგეტიკურ თხზულებაში „თარგმანებაჲ იოანეს სახარებისაჲ“, რომლის მიხედვით, მაცხოვარს ყველა თავისი მოწაფე უყვარდა, მაგრამ იოანე ღვთისმეტყველი მაცხოვრის რჩეული, საყვარელი მოწაფე იყო.

სახარებისეული თხრობის მიხედვით, მარიამ მაგდალინელი უფლისადმი სიყვარულითა და ერთგულებით იმსახურებს დიდ პატივს. სწორედ მას, პირველს, ეცხადება უფალი და სწორედ მარიამი ხდება უფლის მოწაფეების მახარებელი.*

ამდენად, მარიამ მაგდალინელსაც და იოანე მახარებელსაც შეიძლება, წარმოეთქვათ ფრაზა, რომელიც ქრისტეს არსებაში მათ მიმართ აღმრული სიყვარულის გამომხატველია.

მომდევნო სტროფის ლირიკული გმირი უშუალოდ მარიამ მაგდალინელია, მისი მონოლოგია ასახული:

---

* სრულად წმ. მარიამ მაგდალინელის სახის ინტერპრეტაციის შესახებ დიაქრონიულ-სინქრონიულ ასპექტში იხ.: ნ. გონჯილაშვილი, ნ. სულავა, წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის ინტერპრეტაციისათვის ქრისტიანულ ტრადიციაში. „გულანი“, 16, 2015. გვ. 49-76. ნ. გონჯილაშვილი, ნ. სულავა, წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის ინტერპრეტაციისათვის ქართულ ქრისტიანულ ტრადიციაში (წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნების არასწორი ინტერპრეტაციის გამო: წყაროთმცოდნეობითი კვლევა). „ანალები“, 11, თბილისი, 2015. გვ. 270-332. ნ. გონჯილაშვილი, ნ. სულავა, წმ. მარიამ მაგდალინელი საერო მწერლობაში. „გულანი“, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, განათლების, ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, 2016. № 19. გვ. 48-81. აგრეთვე: „ანალები“, 12, 2016, გვ. 240-278.

შვიდი დემონი ჩემგან განდევნე,
განდევნე ჩემგან დემონი შვიდი...
სიყვარულისთვის როცა ჯვარს ევნე
მაშინაც იყავ ღვთაებრივ მშვიდი.
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

სახარებაში აღწერილია, რომ უფალმა მარიამ მაგდალინელი შვიდი ეშმაკისაგან დაიხსნა, მისგან შვიდი ეშმაკი განასხა: „...მარიამ, რომელსა ერქვა მაგდალენელი, რომლისაგან შვდნი ეშმაკნი განსრულ იყვნეს“ (ლუკ. 7, 8).

ლექსის მომდევნო სტროფში კვლავ იოანე ღვთისმეტყველის სიტყვები ისმის, რომელსაც შემდგომ, ვფიქრობთ, ავტორისეული სიტყვა ენაცვლება:

სოლომონივით მიძგერდა გული,
როცა ვიხილე შენი ხელები...
უცქერდნენ საფლავს გაოგნებული
თვალები, სამდღეგანათევები.
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

სტროფის ბოლო ორი ტაეპი მარიამ მაგდალინელს მიემართება, რამეთუ, როგორც სახარება გვაუწყებს, ჯვარცმის შემდგომ უფლის საფლავზე მისულ მარიამს საფლავის ლოდი გადაგორებული დახვდა. იოანეს სახარების მიხედვით, იგი სირბილით მივიდა სვიმონ-პეტრესთან და იოანესთან „...და ჰრქვა მათ: აღიღეს უფალი საფლავისაგან, და არა უწყი, სადა დადევს იგი“ (ი. 20, 2). მათესა და მარკოზის სახარებებში კი ნათქვამია, რომ იქვე მჯდომმა, სპეტაკი სამოსით შემოსილმა ჭაბუკმა მენელსაცხებლზე დედებს ამცნო, რომ უფალი აღდგა და ეს ამბავი მათ ქრისტეს მოწაფეებისათვის უნდა ეხარებინათ: „და ამათ ვითარცა ესმა ესე, გამოვიდეს და ივლტოდეს მიერ საფლავით, რამეთუ შეძრწუნებულიყვნეს და დაკვრვებულ და არარად ვის უთხრეს, რამეთუ ეშინოდა“ (მარკ. 16, 8). სახარების მომდევნო პასაჟებიდან ვიგებთ, რომ უფლის მოწაფეებმა საფლავის ხილვის შემდეგ დატოვეს იქაურობა, მხოლოდ მარიამი დარჩა და ტიროდა. უფლის ანგელოზების კითხვას, თუ რატომ ტიროდა, მარიამმა უპასუხა: „...აღიღეს უფალი ჩემი საფლავით და არა უწყი,

სადა დადევს იგი“ (ი. 20, 13). ამდენად, ლექსში სწორედ მარიამ მაგდალინელის თვალებია „სამდღეგანათევები“ და „გაოგნებული“ უფლის ცხედრის ვერპოვნის გამო.

სტროფის პირველ ტაეპში, როგორც სიმბოლო, მოხმობილია სოლომონის სახე, რომელიც ძველ ქართულ ლიტერატურაში მხოლოდ მეფეთა ხატ-სახეების წარმოსაჩენად გამოიყენება, როგორც ჰიპოდიგმური სახე მაგალითად შეიძლება დავასახელოთ დავით აღმაშენებლისა და დემეტრე მეფის პარადიგმული სახეები ბიბლიურ დავითთან და სოლომონთან შედარებისას. ბიბლიურმა სოლომონმა თავისი ახალგაზრდობის გამო ღმერთს შესთხოვა, რომ მიეცა მისთვის სიბრძნე, რათა შესძლებოდა სახელმწიფოს მართვა და ხალხის გაძლოლა. ღმერთმა დაინახა მეფის გულწრფელი თხოვნა, დაინახა, როგორ უძგერდა ახალგაზრდა მეფეს გული სიკეთის საქმნელად, თავისი ერის კეთილდღეობის მოსაპოვებლად; ღმერთმა დაინახა, რომ მეფემ სიმდიდრე კი არ სთხოვა, არამედ გონიერება, სიბრძნე, რაც ესოდენ აუცილებელია საქმეთა სწორად წარსამართად. ამის გამო მიანიჭა მას „გული გონიერი“ და მისცა სიმდიდრეც. პოეტის ლექსის პირველ-მეორე სტრიქონში სოლომონისმაგვარი სიბრძნის ქონაზე უნდა იყოს საუბარი; მეფეთა წიგნში ნათქვამია: „და ჰრქვა მას უფალმან: ამისთვის, რამეთუ ითხოვე შენ სიტყუად ესე ჩემგან, და არა ითხოვე თავისა შენისა დღენი მრავალნი, და არა ითხოვე სიმდიდრე და არცა ითხოვე თავნი მტერთა შენთან, არამედ ითხოვე თავისა შენისა გულისხმისყოფად სმენად სიმართლისა, აჰა, ვყავ მსგავსად სიტყუსა შენისა და მიგცე შენ გული გონიერი და ბრძენი და შენებრ არა ვინ იყო უწინარეს შენსა, და შენსა შემდგომად არა აღდგეს მსგავსი შენსა. და რომელსა არა ითხოვე, მი-ვე-გცე შენ და სიმდიდრე და დიდებად შენ ვითარ კაცი არა ვინ იყო მეფეთა შორის შენებრივ. და უკუეთუ ხვდოდი გზათა ჩემთა დამარხვად მცნებათა ჩემთა, ვითარცა ვიდოდა დავით, მამაჲ შენი, განვაგრძნე დღენი შენნი“ (III მეფ. 3, 11-14). სოლომონის წიგნების მიხედვით, თუ სიბრძნე შევიდა გულში და ცოდნა შეიტკბო სულმა, გონიერება დაიფარავს და დაიცავს მეფეს. მიუხედავად ამისა, სოლომონის გული მისმა ცოლებმა შეცოდებისაკენ მიდრიკეს, წარმართული კერპების აღიარებამდე მიიყვანეს, თუმცა, როცა მიხვდა მეფე თავის ცოდვასა და შეცდომებს, წრფელი გულით შეინანა და ღმერთმა მიუტკვა

კიდევ. ყოველივე ეს საოცრად კონდენსირებულად, შეკუმშულად ირეკლება ტაეპში „სოლომონით მიძგერდა გული“, რომელშიც დადებითი და უარყოფითი ქმედებები ერთდროულად შეიძლება მოვიაზროთ.

ლექსის დასასრულს კვლავ ჩნდება მარიამ მაგდალინელის სახე:

ფეხებს რომ გბანდი ცრემლებით უწინ,
სწორედ მაგ ფეხთა ვნატრობდი კოცნას.
(ზარდიაშვილი 2015: 35)

აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში თავჩენილია კათოლიკური ტრადიცია, რომლის მიხედვითაც, მარიამ მაგდალინელი გაიგივდა ორ ქალთან, კერძოდ, ერთ უსახელო ცოდვილთან, რომელმაც მაცხოვარს ცრემლით დაულტო ფეხები და შემდეგ თმებით შეუშშრალა; ხოლო მეორე ქალი გახლავთ ლაზარეს და მარიამი, რომელმაც უფალს ზეთი სცხო, შემდეგ კი თმებით წარუხოცა ფერხნი. სახარებაში არაფერია ნათქვამი წმ. მარიამ მაგდალინელის მიერ უფლის ფეხთა ცრემლით „განბანვის“ შესახებ. ლ. ზარდიაშვილის ლექსში მხოლოდ ეს ეპიზოდია, რომელმაც წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის გააზრების მართლმადიდებლურ ტრადიციას გადაუხვია.

ლექსის განხილვის შედეგად ჩანს, რომ ლ. ზარდიაშვილის ლექსში მარიამ მაგდალინელის სახე, ძირითადად, მართლმადიდებლურ ტრადიციას მიჰყვება და მენელსაცხებლე დედის მრუშების ცოდვის კვალი არ ჩანს, პირიქით, მაგდალინელს უფალთან და უფალს მაგდალინელთან მხოლოდ სულიერი სიყვარული აკავშირებთ. მიუხედავად ამისა, ლექსის ბოლო ტაეპში წმ. მარიამ მაგდალინელის სახე ბოლომდე სახარებისეულად არაა გააზრებული და მაინც აღრეულია სახარებისეულ ორ ქალთან, რომელთაგან ერთმა მაცხოვრის ფეხები ცრემლებით განბანა, ხოლო მეორემ, ლაზარეს დამ ზეთი სცხო მაცხოვარს და შემდეგ საკუთარი თმებით წარუხოცა ფეხები. საფიქრებელია, რომ ავტორს დააკლდა წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის მართლმადიდებლურად გააზრების ცოდნა.

6. მარიამ მაგდალინელისადმი მიძღვნილი ლექსები ინტერნეტსივრცეშიც იძებნება, კერძოდ, აქ განთავსებულია მაკა გელაშვილის ლექსი „მარიამ მაგდალინელი“. ლირიკული

გმირი თავად მენელსაცხებლუ დედაა, რომელსაც მთელი თავისი ცხოვრების წარმართველად და საზრისად ქრისტე მიაჩნია. ლექსი ოთხსტროფიანია დაყოველისტროფისპირველიორიტაეპიმარიამის უფლისადმი მადლიერებით აღვსილი მიმართვაა, რომელშიც მისთვის მინიჭებულ უფლის წყალობაზეა საუბარი, კერძოდ, ღვთის ძის მოძღვრად „რგება“, მის სულში უბიწოების „ნერგვა“, მისგან შვიდი ეშმაკის განდევნა და ბოლოს – მართლმორწმუნე დედისგან უფლისათვის „გადაგება“ და მის წინაშე მოვლენილი „ახლად ამდგარი“ უფლის „არშეხება“. ყურადღებას იქცევს ლექსის სტროფთა კომპოზიცია, რადგან ყველა სტროფში პირველი-მეორე ტაეპები წმ. მარიამ მაგდალინელის მიერ წარმოთქმულ სიტყვებად მოიაზრება, ხოლო მესამე-მეოთხე ტაეპებში ჯვარმცმელთა, ირგვლივ მყოფ „ბოროტთა“ და ეშმაკთა შემზარავი მოთხოვნა-შემახილები ისმის – „ჯუარს-აცუ-ეგე!“ ეს უკანასკნელი სიტყვები ლექსს რეფრენად გასდევს, რაც ლირიკულ გმირთან ერთად ავტორის სულის წუხილად, მოუშუშებელ ჭრილობად იხილვება. ლექსს, რომელსაც „მარიამ მაგდალინელი“ ჰქვია, სრულად მოვიხმოთ:

იესუ ქრისტე, მეო ღვთისავ,
მე მოძღვრად მერგე,
ხოლო ბოროტნი დაღადებდნენ:
ჯუარს-აცუ ეგე!
რაბზუნი, მხსნელო, უბიწობა
ჩემ სულში ნერგე,
ყოველნი კი გაიმახოდნენ:
ჯუარს-აცუ ეგე!
შვიდი ეშმაკი განმიდევნე
და გადაგეგე,
ეს ეშმაკები ხროტინებდნენ:
ჯუარს-აცუ ეგე!
არ შემოგეხე ახალ აღმდგარს
როს მოგეგებე,
ყურში კი მაინც ჩამესმოდა:
ჯუარს-აცუ ეგე!.. (<http://urakparaki.com/?m=4&ID=65758>)

ნათლად ჩანს, რომ ლექსი ზემოაღნიშნული პასაჟებით სახარებისეულ მონათხრობს მიჰყვება და პოეტური სიტყვის ძალით,

ლაკონიურობითა და დიდი ექსპრესიით მკითხველის თვალწინ მარიამ მაგდალინელის სახეს აცოცხლებს.

სამიბელო საკითხთან დაკავშირებით კი უნდა ითქვას, რომ, სავარაუდოდ, ტაეპში მაგდალინელის მიმართვაში – „რაბბუნი, მხსნელო, უბიწობა ჩემ სულში ნერგე“ – „უბიწობა“ მარიამის ხორციელ ვნებებთან, მრუშებასთან, დაკავშირებითაა მოხმობილი. შესაძლოა, იგი, ზოგადად, სულის სიწმინდის „დანერგვას“ გულისხმობდეს. ჩვენ მაინც პირველ წაკითხვას ვიზიარებთ და აღვნიშნავთ, რომ ამ ერთი სიტყვით, „უბიწობა“, გამჟღავნდა წმ. მარიამ მაგდალინელის ავტორისეული აღქმა.

7. დათა გულუას ლექსში „მოთქმა“ ლირიკული გმირი, რომელიც სატრფომ მიატოვა, სიყვარულის ტრაგიკული განცდებითაა ერთიანად მოცული. იგი მოთქვამს, გოდებს და ოცნებობს სატრფოსთან კვლავ მიახლებაზე:

მე დამტვრეული ვედები ქუჩებს,
მუდამ მშფოთვარე,
მიდი, ძვირფასო, მესროლე კიდევ,
კვლავ მივაჭენებ ულაცებს ლურჯებს
და შენს ნაკვალევს მივსდევ.

(გულუა <https://forum.ge/?f=18&showtopic=33661951&st=1520>)

ლირიკული გმირისათვის დრო და სივრცე მხოლოდ სატრფოზე ფიქრით, ოცნებითა და მოლოდინის გრძნობითაა დასაზღვრული. ყველა გზა, ყოველი წუთი და ყოველი სიტყვა მასთან მიმართებით იძენს საზრისს:

მე გადავლახე ანტარქტიდა, სანამ მოვედი,
თეთრი ალმების სამყაროდან გამოვიქეცი,
კალამი იყო მოფერება ჩემი ყოველი
და შენს ფინჯანში საწამლავად გადავიქეცი.

(გულუა <https://forum.ge/?f=18&showtopic=33661951&st=1520>)

ლირიკული გმირი, მოლოდინით დაღალული, ღვინოში იქარვებს დარდს და ეჭვითა და ბრაზით შეპყრობილი, მის „გაქმარებულ ნისლისფერ აფთრებს“ „ეომება“. ლექსის ეს ტაეპი და შემდგომ

მი სტროფი გააცხადებს, რომ მისი სატროფო არაა მარტო, მისი ჟინით დამწველი სურვილით შეპყრობილთა „ხროვითა“ გარემოცული:

დღეს ჩაიარე ვიტრაჟებთან შენი ამალით,
და მგლების ხროვა მოგყვებოდა შშიერი უკან.

(გულუა <https://forum.ge/?f=18&showtopic=33661951&st=1520>)

სულით დაქანცული, „ნამთვრალევი, ნაწამები“ ლირიკული გმირი „მიჯნურად“ მარტოობას იხდის. მისი სიტყვებიდან მკითხველი იგებს, რომ „გადახვეწილმა“ სატროფომ სხვა გზა აირჩია, „შენ აირჩიე ამაოება, ბილწი ქილიკი“ და „თითქოს ტყეებში ეძებდი რაღაც უღრანს დაჩვეულს“. ამ წარმოსახვას ადევნებული ლირიკული გმირი ხეებში ქალის სახეს, „თითქოს უსულო გაფრენილ სხეულს“ ხედავს. სწორედ აქ ჩნდება მარიამ მაგდალინელის სახე, რომელსაც იგი სატროფოს სახედ ჭკვრეტს:

გახდი მარიამ მაგდალინელი...

(გულუა <https://forum.ge/?f=18&showtopic=33661951&st=1520>)

ზემომოხმობილი პასაჟები ცხადყოფს, რომ ლირიკული გმირი სატროფოს, მარიამ მაგდალინელს, მხოლოდ ერთი ნიშნით, სიძვა-მრუშებით, აკავშირებს ლექსის ძირითად სათქმელთან. ამდენად, თავად ავტორისათვის, რომლის ხმაც ლირიკული გმირის ნასიტყვს ეხმიანება, მარიამ მაგდალინელი აღიქმება არამართლმადიდებლური ტრადიციით. იგი მიჰყვება წარსულში კათოლიკურ ეკლესიაში მიღებულ თვალსაზრისს, რომელიც მეოცე საუკუნის 60-იანი წლების ბოლოდან კანონიკურად შეიცვალა (თუმცა, რეალურად დასავლურ ლიტერატურაში კათოლიკური ტრადიცია კვლავ გაგრძელდა), პირვანდელი სახე დაიბრუნა და მენელსაცხებლუე დედას ქრისტეს უერთგულესი მორწმუნის ღირსება და პატივი აღუდგინა. შეიძლება ვიფიქროთ, რომ პოეტი, რომელიც ძალიან ახალგაზრდა წავიდა ამქვეყნიდან, ჯერ არ იყო საღვთისმეტყველო ლიტერატურის სიღრმეებს გაცნობილი, ვერ ჩაწვდა მას და სწორი წარმოდგენებიც ამიტომ არ ჰქონდა შემუშავებული.

ამ ლექსებზე დაკვირვება ნათლად აჩვენებს, თუ როგორ დამკვიდრდა ლიტერატურაში მცდარი თვალსაზრისი, რომელიც

თვით კათოლიკურმა სამყარომაც კი 1969 წლიდან უარყო. მიუხედავად ამისა, როგორც ჩანს, ქართული საზოგადოების უმეტესი ნაწილისათვის მარიამ მაგდალინელი კვლავაც ცოდვილ ქალად აღიქმება. აქვე უნდა ითქვას, რომ საზღვარგარეთულ ლიტერატურაშიც მას ძირითადად ასე აღიქვამენ, რის მაგალითადაც შეიძლება დავასახელოთ ამერიკელი ჟურნალისტის დენ ბრაუნის ცნობილი რომანი „და ვინჩის კოდი“, რომლის განსაკუთრებულ პოპულარობას ეკრანულმა სახემაც შეუწყო ხელი.

ჩვენმა დაკვირვებებმა წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის გასააზრებლად იმ დასკვნამდე მიგვიყვანა, რომ XX საუკუნეში კათოლიკური ეკლესიის მცდელობის მიუხედავად, გაესწორებინა წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის ინტერპრეტაციისას დაშვებული შეცდომა, რის შედეგადაც 1969 წლის რეფორმის შემდეგ Novus Ordo-ს კალენდარში წმ. მარიამ მაგდალინელი აღარ მიიჩნევა „მონანიედ“, ხალხის ცნობიერებაში საუკუნეთა მანძილზე ჩამოყალიბებული ტრადიციული შეხედულება (მაგდალინელი – მონანიე მრუმე ქალი), რომელიც ხელოვნების მრავალი ნაწარმოების ზეგავლენითაც იყო განმტკიცებული, ძირითადად, უცვლელი დარჩა. ოქსფორდის ლექსიკონშიც კი სიტყვა „მაგდალინას“ „მონანიე მრუმის“ შინაარსი აქვს. კათოლიკური ეკლესიის მიერ წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნების შებღალული სახელი გავრცელდა მართლმადიდებლურ სამყაროშიც, მაგ., პოეზიაში – მ. ცვეტაევა, ბ. პასტერნაკი, და სასულიეროთა შორის. თანამედროვე ქართულ ცნობიერებაშიც, უმეტესწილად, წმ. მარიამ მაგდალინელი მეძავ ქალადაა მიჩნეული. დღესაც კი ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიის ამბიონიდან ზოგიერთი მოძღვრის ქდაგებაში ხშირად წმ. მარიამ მაგდალინელი მოიხსენიება მრუმე ქალად, რომელსაც მიეტევა მძიმე ცოდვები. „წმინდანთა ცხოვრების“ III ტომშიც (თბ., 2001) წმ. მარიამ მაგდალინელის ცოდვათა შორის მრუმეზაა აღნიშნული და ზოგჯერ ინტერნეტ სივრცის ქართულ საიტებზეც მაგდალინელის სახელთან მრუმეზა იხსენიება. ჩვენს გაკვირვებას იწვევს კათოლიკეთა მიერ დაშვებული და დამკვიდრებული ზემოაღნიშნული შეცდომის ჩვენს სინამდვილეში გავრცელება, რადგან საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია და ქართული ქრისტიანული კულტურა ამ საკითხში ოდითგანვე მიჰყვებოდა და მიჰყვება კათოლიკე (საყოველთაო) ეკლესიის წეს-კანონებსა და

ტრადიციებს, რასაც მოწმობს ქართულ ორიგინალურ და ნათარგმნ ეგზეგეტიკურ თხზულებებში, ქადაგებებსა და საგალობლებში მარიამ მაგდალინელის სახელის ევანგელური მონათხრობის მიხედვით წარმოდგენა-განსახოვნება, რაც, კათოლიკეთა შეხედულების საპირისპიროდ, სრულიად დაცლილია ამორალობისაგან და მაგდალინელის პიროვნება სახარების არც ერთ სხვა ქალთან არაა გაიგივებული. წმ. იოანე ოქროპირის მათესა და იოანეს სახარებების „თარგმანებში“ სწორადაა განმარტებული, თუ ვინაა წმ. მარიამ მაგდალინელი; ასევე, წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახე, წმინდა მენელსაცხებლე დედათა შორის, წარმოჩენილია იოანე მინჩხის, კვირიკე-კურდანაის საგალობლებში, იოანე ბოლნელის, ანტონ ჭყონდიდელის ქადაგებებში, სულხან-საბა ორბელიანის „სამოთხის კარსა“ და ქადაგებებში.

წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახე გაცოცხლებულია საერო მწერლობაში, კერძოდ, ჩვენ დავადასტურეთ ამ ხატ-სახის ტრადიციული გააზრება თეიმურაზ მეორის პოემაში „გაბაასება დღისა და ღამისა“, აკაკი წერეთლის ლექსებში. ყოველივე ეს განხილული გვაქვს ჩვენს სტატიებში, რომლებიც რამდენიმე წლის წინ გამოვაქვეყნეთ.

XX საუკუნის ლიტერატურაში განსხვავებული, ურთიერთ-გამომრიცხავი შეხედულებები გამოვლინდა: შემოქმედთა ნაწილმა იგი ტრადიციულად, მოციქულთა სწორად აღიქვა, ხოლო ნაწილმა კათოლიკური ტრადიცია გაიზიარა და მრუშმ, მონანიე დედაკაცად მიიჩნია. უნდა აღინიშნოს, რომ არამართლმადიდებლური ცნობიერების მქონე მეცნიერთა საკმაოდ დიდმა ნაწილმა ობიექტურად შეაფასა და წმ. მარიამ მაგდალინელის შესახებ აღნიშნა, რომ იგი არაა მონანიე მრუში დედაკაცი. ამ ფაქტს კათოლიკურ სამყაროში ჯერ კიდევ XVI საუკუნის დამდეგს მიაქცია ყურადღება ჟაკ ლეფევრ დ'ეტაპლმა, მაგრამ მხოლოდ მეოცე საუკუნეში დაიწყო წმ. მარიამ მაგდალინელის ოფიციალურად ხსენება, როგორც მაცხოვრის მოწაფისა, საუკუნეების წინ დამკვიდრებული ტრადიციული მცდარი შეხედულებისაგან განსხვავებით. როგორც აღვნიშნეთ, მიუხედავად იმისა, რომ 1969 წლის რეფორმის შედეგად წმინდანის შესახებ VI საუკუნიდან მცდარად დამკვიდრებულ თვალსაზრისს ოფიციალურად აღარც კათოლიკური სამყარო იზიარებს, მაინც გაჭირდა სიმართლის დამკვიდრება და წმ. მარიამ მაგდალინელის

იმგვარ წმინდანად დასახვა, რომელიც არასოდეს ყოფილა მონანიე მრუში დედაკაცი, რაც XX საუკუნისა და XXI საუკუნის დამდეგის მართლმადიდებელი ქვეყნების ლიტერატურულ ტენდენციებში გამომჟღავნდა.

დამოწმებანი:

ახალი აღთქმა 1994: ახალი აღთქმად. წმ. გიორგი მთაწმიდელის რედაქციით, თბილისი: საქართველოს საპატრიარქოს გამოცემა, 1994.

ბიბლიური ენციკლოპედია 1991: *Библейская энциклопедия*. Под ред. Никифора. Москва: 1991.

გელაშვილი: გელაშვილი მ. (<http://urakparaki.com/?m=4&ID=65758>)

გულუა: გულუა დ. <https://forum.ge/?f=18&showtopic=33661951&st=1520>

ზარდიაშვილი 2010: ზარდიაშვილი ლ. *კიბე (ლექსები)*. რედ. ც. კილანავა, თბილისი: გამომცემლობა „დამანი“, 2010.

გონჯილაშვილი, სულავა 2015: გონჯილაშვილი ნ., სულავა ნ. წმ. მარიამ მაგდალინელის ხატ-სახის ინტერპრეტაციისათვის ქართულ ქრისტიანულ ტრადიციაში (წმ. მარიამ მაგდალინელის პიროვნების არასწორი ინტერპრეტაციის გამო: წყაროთმცოდნეობითი კვლევა). „ანალები“, 11, თბილისი: 2015.

კალანდაძე 1976: კალანდაძე ა. *რჩეული*. თბილისი: თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1976.

კალანდაძე 2004: კალანდაძე ა. *ლექსები*. თბილისი: 2004.

კიკვაძე: კიკვაძე დ. <http://litklubi.ge/index.php?titleid=2318>

რობაქიძე 2012: რობაქიძე გრ. *ნაწერები*. ტ. 4. გამოსაცემად მოამზადა ლ. ცომაიამ. თბილისი: 2012.

ტაბიძე 2015: ტაბიძე ტ. *თხზულებანი. პროზა, მიმოწერა*. ტ. II. თბილისი: ლიტერატურის მუზეუმის გამოცემა, 2015.

წმ. თანე ოქროპირი 1993: წმ. ოქროპირი თანე. *თარგმანებად იოვანეს სახარებისად*. II. თბილისი: 1993.

წმინდანთა ცხოვრება 2001: *წმინდანთა ცხოვრება*. III. თბილისი: 2001.